

РОЗДІЛ 9 КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.98

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТЕРОРИЗМОМ

INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT OF CRIMINALISTIC ACTIVITY IN THE COURSE OF PRE-TRIAL INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENSES RELATED TO TERRORISM

Бондар В.С.,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
спеціальних та професійних дисциплін*

Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Стаття присвячена висвітленню можливостей інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності в процесі досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з тероризмом. Автор пропонує комплекс організаційно-правових та методичних заходів, спрямованих на оптимізацію інформаційно-аналітичного забезпечення розслідування злочинів зазначеної категорії.

Ключові слова: аналіз, база даних, інформація, ідентифікація, інформаційно-аналітичне забезпечення, криміналістична діяльність, синтез.

Статья посвящена рассмотрению возможностей информационно-аналитического обеспечения криминалистической деятельности в процессе досудебного расследования уголовных правонарушений, связанных с терроризмом. Автор предлагает комплекс организационно-правовых и методических мер, направленных на оптимизацию информационно-аналитического обеспечения расследования преступлений указанной категории.

Ключевые слова: анализ, база данных, информация, идентификация, информационно-аналитическое обеспечение, криминалистическая деятельность, синтез.

The article considers the potential of information and analytical support forensic activities in the pre-trial investigation of criminal offenses related to terrorism. The author proposes a set of organizational, legal and methodological actions aimed at optimizing information and analytical support for the investigation of crimes of this category.

Key words: analysis, database information, identification, information and analytical support, criminal activity, synthesis.

Актуальність теми. Практика боротьби з тероризмом переконливо свідчить, що без ефективного використання відомостей, які містяться в різних інформаційних системах, та їх належного аналізу та синтезу ефективна протидія таким злочинним проявам неможлива. Оперативно-розшукова, слідча, судово-експертна та інші види практичної криміналістичної діяльності по боротьбі з тероризмом тісно пов'язана з процесом збирання, накопичення, зберігання, пошуку, передачі та видачі самої різної інформації. Даний процес стикається з організаційно-правовими та методичними проблемами, що, в свою чергу, не забезпечує отримання відповідними суб'єктами якісної інформації, необхідної для прийняття рішень у кримінальному провадженні.

Розробці питань ефективного забезпечення інформацією процесу розслідування злочинів присвячені роботи В.В. Бірюкова [1], В.А. Журавля [5], А.М. Ішина [6], А.В. Кокіна [8], С.М. Колотушкіна [9], О.О. Куріна [10], С.Д. Лук'янчикова [11], Б.Г. Розовського [4], Р.А. Усманова [15], В.О. Федо-

ренка [16], В.Г. Хахановського [17], В.Ю. Шепітька [8], О.М. Яковця [20] та ін. [12; 13; 14; 19], які фактично сформулювали систему сучасних наукових уявлень в цій галузі. Тому сьогодні без врахування та аналітичного розгляду їх наукового внеску не може обійтись жодна серйозна праця з проблем оптимізації інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності.

Разом з тим, слід визнати, що у вітчизняній спеціальній юридичній літературі проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності взагалі та розслідування тероризму зокрема в комплексі не розглядалися. Саме тому метою статті є подальша теоретична розробка концептуальних засад інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності на прикладі розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з тероризмом.

Виклад основного матеріалу. Базу аналізу складають вже отримані знання суб'єкта про ознаки шуканого об'єкта, а також знайдена, зібрана та перевірена інформація, яка характеризує виявлений (або той, що виявляється) об'єкт.

Як самостійний елемент, аналіз являє дослідницький процес вивчення здобутої інформації шляхом розгляду окремих сторін та властивостей, складових частин, їх всебічні розбір та розгляд. Шляхом розкладення цілого та возз'єднання цілого з його частин вдається не тільки вичленити окремі частини з цілого, але й піддати їх самостійному вивченню. Аналіз надає можливості розкрити відношення, які є загальними для всіх частин, й тим самим усвідомити особливості виникнення та розвитку всього об'єкта.

Для пізнання сутності об'єкта, що вивчається, є недостатнім розкласти його на складові частини. Для його відтворення у всіх взаємозв'язках необхідним є синтез, за допомогою якого ціле відтворюється як сукупність складових елементів з численним відношеннями. Тому аналіз та синтез здійснюються не ізольовано один від іншого, а в комплексі.

Метою аналізу також є отримання нових знань про виявлені об'єкти, які вдається отримати шляхом перетворення вихідної (первинної) інформації, отриманої при пошуку, у похідну. В даному випадку аналіз стає методом отримання нових даних шляхом перетворення вихідної інформації в похідну, а сам аналітичний процес можна розглядати особливим заходом (системою заходів), який здійснюється в оперативно-розшуковій, слідчій, судово-експертній та інших видах практичної криміналістичної діяльності.

Для здійснення аналітичних дій аналітик має чітко усвідомлювати мету аналізу, мати інформацію, яка необхідна для її досягнення, систематизувати дані залежно від багатьох фактів, що підлягають аналізу. Тому аналітична діяльність як процес включає в себе наступні елементи: визначення цілей аналізу, переліку інформації, яка необхідна для їх досягнення, джерел та способів її отримання, систематизацію зібраної інформації; перевірку її достовірності шляхом пошуку додаткових відомостей, які підтверджують або спростовують ті або інші факти; здійснення аналітичних дій, оцінку їх результатів; формування висновків та пропозицій щодо використання результатів аналізу та їх відображення у відповідному звіті. Всі ці елементи утворюють процес аналітичного дослідження (діяльності), в основі якого знаходяться інформаційні процеси перетворення вихідної документованої інформації, яка накопичується в різних інформаційних системах, серед яких особливе значення мають:

- 1) інформаційно-пошукові системи криміналістичного призначення (криміналістична реєстрація);
- 2) інформаційно-пошукові системи реєстрації громадян загально-соціального призначення (паспортна, податкова, виборча тощо);
- 3) корпоративні інформаційно-пошукові системи (банків, страхових, будівельних, транспортних компаній) [7, с. 220].

Таким чином, отримання інформації та її всебічний аналіз складають основу інформаційно-аналітичного забезпечення протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з тероризмом, яке, своєю чергою, являє собою розгалужену складну систему, яка охоплює наступні напрями діяльності:

– аналіз зібраної правоохоронними органами статистичної інформації про стан, структуру та динаміку злочинності зазначеної категорії;

– аналіз інформації про обставини, способи вчинення терористичних актів, розробку результативних методів та засобів боротьби з ними;

– включення в процес аналізу та синтезу інформації, накопиченої в криміналістичних, оперативних, статистичних та інших обліках правоохоронних органів;

– використання відомостей, що містяться в базах даних, якими володіють інші державні органи та недержавні установи та організації (державна казначейська служба, державна фіскальна служба, державна реєстраційна служба, бази персоналізованого обліку доступу співробітника до яких-небудь інформаційних систем, бази даних систем відеонагляду за об'єктами, бази даних сеансів всіх видів послуг зв'язку, що надаються населенню, бази даних провайдерів, які здійснюють надання послуг Інтернет своїм користувачам та ін.);

– використання сучасних комунікацій для створення умов для логічного та технічного об'єднання різних інформаційних масивів при вирішенні обліково-реєстраційних задач.

Результати аналізу можуть використовуватися під час проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, в організаційно-управлінській діяльності підрозділів правоохоронних органів, а також у діяльності правозахисних та інших організацій і установ.

Отже, уся проблема аналітичної підготовки прийняття рішень у процесі досудового розслідування кримінального провадження має наступні аспекти:

– вилучення з багатьох інформаційних систем різномірних даних, поданих у різних форматах та приведення їх до єдиного формату та єдиної структури;

– організація зберігання та надання користувачам необхідної для прийняття рішень інформації;

– власно аналіз, у тому числі оперативний та інтелектуальний, підготовка планової або регулярної оцінки стану керованого об'єкта у вигляді паперових документів або екранних форм;

– підготовка результатів оперативного та інтелектуального аналізів і прийняття на основі адекватних рішень.

Одним з резервів підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму може стати створення відповідної інформаційної бази даних, орієнтованої на вирішення широкого кола задач у інтересах протидії терористичній діяльності:

– визначення кількісного складу терористів, які беруть участь у вогневому бою;

– аналіз складу озброєння терористичної групи;

– визначення бойового порядку терористів у ході вогневого бою (тактика дій головних похідних застав та розвідувальних дозорів, місця бойової охорони, засідок, кулеметних та снайперських вогневих точок, склад вогневих розрахунків, груп прикриття тощо);

– аналіз динаміки переміщення вогневих точок, сил нападу, прикриття, відходу;

– визначення окремих груп вогневих засобів, які діють спільно (компактно) при вчиненні декількох терористичних актів;

– визначення ролей окремих суб'єктів, озброєних конкретними екземплярами зброї (командир, водій, зв'язківець тощо) [3, с. 89; 9, с. 76];

– виявлення:

а) об'єктів, що потребують особливої уваги при організації оперативного обслуговування, регулярного проведення негласних слідчих (розшукових) дій. До них слід, зокрема, віднести: об'єкти, на яких виробляється, зберігається або використовується зброя; великі інкасовані об'єкти (банки, пункти обміну валюти); постійні маршрути інкасаторів; підприємства, особливості виробничої діяльності яких дозволяють здійснювати виготовлення та ремонт зброї; розташування військових частин та підрозділів; постійні маршрути транспортування цінних вантажів, які супроводжуються озброєною охороною;

б) недоліків у системі державного контролю за обігом зброї;

в) осіб, які проявляють наміри заволодіти зброєю або вживають заходів з підготовки до викрадення;

г) організацій, посадових осіб та окремих громадян, які можуть надати допомогу у попередженні викрадення, або встановленні осіб, які їх скоїли;

д) найбільш цінної в оперативному відношенні інформації, створення з цією метою спеціалізованих банків даних.

Джерелами інформації для подібної бази даних можуть стати такі:

1) *зовнішні*: матеріали масової інформації, відомості, які надходять з різних органів влади та управління, судів, прокуратури, військових підрозділів, підприємств оборонної промисловості, транспортних організацій, звідки може бути отримана інформація з питань, пов'язаних з обігом озброєння; відомості з недержавних структур – колективів мисливців, приватних охоронних структур, які використовують вогнепальну зброю, боєприпаси, вибухові речовини та вибухові пристрої для виробничих, науково-дослідних, рятувальних робіт, забезпечення охорони;

2) *внутрішні*:

– справи оперативного обліку за фактами викрадення вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин та вибухових пристроїв;

– справи оперативного обліку за фактами кримінальних правопорушень, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї;

– розшукові справи на розшукуваних злочинців;

– колекції балістичного обліку Експертної служби МВС України, зокрема:

- стріляні гільзи та кулі, вилучені на місцях зіткнення з незаконними збройними формуваннями та в місцях вчинення терористичних актів;

- втрачена членами незаконних збройних формувань у бою або за інших обставин зброя;

- дані, отримані від затриманих учасників незаконних збройних формувань і терористичних організацій.

Технологічно функціонування подібної бази даних можливе на базі Інтегрованого банку даних Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ, який характеризується:

– інтеграцією багатьох обліків, взаємозв'язаних через центральне ядро даних;

– використанням загальної технології опрацювання інформації, при якій всі взаємопов'язані обліки системи функціонують як єдине ціле;

– комплексом засобів забезпечення безпеки та надійності;

– накопиченням і гарантованим зберіганням великих обсягів інформації;

– оптимізацією продуктивності в системі «клієнт – сервер» у конфігурації, якою користуються багато разів;

– розширеними можливостями доступу до даних: забезпеченням віддаленого доступу користувача до складових ІБнД та підтримкою численних типів даних, у тому числі широкого спектру промислових стандартів графічних, аудіо– та відеооб'єктів [19, с. 231].

Основними функціональними можливостями системи є:

– робота з документами первинного обліку (введення, пошук, коригування, видалення);

– довідковий режим за основними об'єктами ІБнД з отриманням повного «досьє» на певний об'єкт;

– сигнальна система з видачею ініціативних рекомендацій при фіксації фактів кримінальної спрямованості;

– складний пошук за будь-якою довільною сукупністю реквізитів основних об'єктів інтегрованого банку даних.

Відмінною особливістю інтегрованого банку даних є наявність між різними об'єктами обліку та одиницями інформації безпосередніх зв'язків. В інформаційних полях поміщена як фактографічна, так і документальна інформація, фотографічні зображення особи, особливих прикмет, опис зовнішності, наявність зареєстрованого автотранспорту, зброї, адміністративна практика [1, с. 619].

Інформація, що описує стан та характер зв'язку між об'єктами обліку, фіксується в спеціальних базах даних зв'язків, наприклад:

– зв'язки між двома фізичними особами (дружні, службові, кримінальні, родинні, невстановленого характеру);

– зв'язок між фізичною особою та адресою (місце реєстрації, помешкання, відвідування, колишнього помешкання);

– зв'язки між фізичною особою та організацією (засновник, керівник, співробітник тощо) [4, с. 55].

Як слушно вважає В.Г. Хахановський, «інтегрований банк даних характеризується: інтеграцією багатьох інформаційних обліків, взаємопов'язаних через центральне ядро даних; використанням загальної технології обробки інформації; повномасштабним комплексом засобів забезпечення безпеки і надійності; накопиченням і гарантованим зберіганням великих обсягів інформації; забезпеченням віддаленого доступу користувача та підтримкою численних

типів даних, у тому числі широкого спектру промислових стандартів графічних, аудіо– та відеооб'єктів» [17, с. 309].

Важливою є можливість встановлення однієї особи з декількома особами, інформація про які також є в інформаційній системі. Особливу цінність являє собою дана можливість у частині встановлення кримінальних, родинних, ділових та інших зв'язків між членами злочинних груп та потерпілими. Програмні можливості в автоматичному режимі може здійснювати «стикування» з декількох обліків, наприклад, обліку осіб, які знаходяться в розшуку та обліку осіб, затриманих за вчинення адміністративних правопорушень, осіб, на яких зареєстрована вогнепальна зброя та які притягуються до кримінальної відповідальності тощо.

Самостійну проблему складає ефективність перевірок за електронною кулегільзотекою Експертної служби МВС України, яка залежить від багатьох характеристик системи, які можна умовно поділити на три групи: технічні можливості скануючого та записуючого пристрою (роздільна здатність, контрастність зображення тощо); можливості програмного забезпечення порівняння індивідуальних ознак зброї в слідах на стріляній гільзі; варіаційність прояву індивідуальних ознак зброї в слідах залежно від орієнтації гільзи при скануванні [2; 10; 16].

Досвід формування електронних гільзотек свідчить про необхідність розробки для всіх користувачів єдиних правил запису та структурування електронних баз даних.

У теперішній час основна увага приділяється вдосконаленню технічних характеристик автоматизованих балістичних ідентифікаційних систем (далі – АБІС). Наприклад, більшість сучасних автоматизованих балістичних ідентифікаційних систем (POISC, EvoFinder, Alias, IBIS та ін.) забезпечені технологічними рішеннями, які дозволяють отримувати тривимірні зображення (оптичні сканери, програмні алгоритми, механічні та оптичні профілометри, наприклад, в АБІС, в модулі перевірки куль – BulletTrax3D), отримувати матриці профілю, що дозволяє точно описати конструктивні особливості бойку ударника та відображувача, а також особливості обробки патронного упору [2, с. 193].

Подальшим напрямом вдосконалення використання АБІС, яке сприятиме більш ефективному пошуку об'єктів, є розробка ідеології єдиного класифікатора куль та гільз, а також слідів, що залишаються на їх поверхах частинами зброї, та побудова вже на

цій основі автоматизованої пошукової системи зброї. Для забезпечення можливості формування різними дослідниками єдиної бази даних пошукової системи необхідна уніфікація методики вимірювань параметрів слідів відповідно до вказаного єдиного класифікатора. З цією метою розроблюється спеціальне програмне обладнання – фотомодуль та програмне забезпечення до нього для введення у БД інформації за слідами, що залишаються зброєю на кулях та гільзах. Розроблюване програмне забезпечення називається Guns Explorer. Передбачається, що воно буде мати можливість сумісності з відповідними БД за зброєю, такими як бази даних лабораторії Федерального криміналістичного управління Німеччини (ВКА), FBI та ін. [16, с. 181–186].

До того ж за для подальшої реконструкції вогневого бою в базах даних мають фіксуватися відомості щодо місць виявлення слідів застосування вогнепальної зброї та інших слідових комплексів з чіткою орієнтацією до епізодів терористичного акту.

Слід пам'ятати, що технології 3D-моделювання можуть допомогти відтворити місце злочину в залі суду. Для цього може використовуватись технологія тривимірного моделювання та анімації, яка широко застосовується в сучасній кіноіндустрії. Наприклад, інструментарій, розроблений спеціалістами з Управління мультимедійної судово-медичної експертизи (Multimedia Forensic Unit) в Глазго, дозволяє з високою точністю реконструювати місце злочину, а також моделювати тіла жертв для демонстрації поранень, нанесених вогнепальною та холодною зброєю.

Завдяки сучасним 3D-технологіям сторони кримінального провадження, суддя (суд), присяжні зможуть «перенестись» на місце злочину та побачити те, що відбувалося, на власні очі. Таке рішення забезпечить можливість наочного подання речових доказів у суді. Судді та присяжні будуть позбавлені від необхідності вивчення довгих текстових описів та вислуховування розлогих показань свідків.

Висновки. Інформаційно-аналітичне забезпечення є важливою та невід'ємною функцією оперативно-розшукової, слідчої, судово-експертної та інших видів криміналістичної діяльності з боротьби з розглядуваною категорією злочинів. За для вдосконалення криміналістичної діяльності необхідно не тільки створювати спеціалізовані автоматизовані інформаційні системи, але й вдосконалювати вже існуючі. Лише за таких умов можливий ефективний аналіз обставин злочину та адекватна протидія терористичним проявам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бірюков В.В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів: [монографія] / В.В. Бірюков. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2009. – 664 с.
2. Гиверц П. Сравнительный анализ перспектив применения в судебно-баллистической идентификации микроскопов различных систем / [П. Гиверц, Г. Ожерман, Л. Бокобза, Б. Шехтер] // Известия Саратовского университета. Серия «Экономика. Управление. Право». – 2014. – Вып. 1. – Ч. 2. – С. 191–195.
3. Гузиков В.Г. Особенности технико-криминалистического обеспечения пресечения, раскрытия и расследования преступлений, связанных с терроризмом: [монографія] / [В.Г. Гузиков, С.М. Колотушкин, А.В. Кочубей]. – Волгоград: ВА МВД России, 2005. – 120 с.
4. Гуславский В.С. Информационно-аналитическое обеспечение раскрытия и расследования преступлений: [монографія] / [В.С. Гуславский, Ю.А. Задорожный, Б.Г. Розовский]. – Луганск: Элтон-2, 2008. – 136 с.
5. Журавель В.А. Інформаційне забезпечення процесу розслідування: шляхи та засоби / В.А. Журавель // Вісн. Акад. прав. наук України. – Х.: Право, 2004. – Вип. 2(37). – С. 175–180.

6. Ишин А.М. Теория и практика информационного обеспечения расследования преступлений в современных условиях: [монография] / А.М. Ишин. – Калининград: Изд-во Калинингр. ЮИ МВД России, 2009. – 256 с.
7. Бірюков В.В., Хахановський В.Г., Бондар В.С. Інформаційно-довідкове забезпечення кримінальних проваджень: [підручник] / [В.В. Бірюков, В.Г. Хахановський, В.С. Бондар] ; ред. В.В. Бірюков // Луганс. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 288 с.
8. Кокин А.В. Концептуальные основы криминалистического исследования нарезного огнестрельного оружия по следам на пулях: [монография] / А.В. Кокин. – М., 2013. – 191 с.
9. Колотушкин С.М. Концепция создания и использования информационно-аналитической базы следов применения огнестрельного оружия в расследовании преступлений, связанных с терроризмом / С.М. Колотушкин, Р.Р. Карданов // Бизнес в Законе. – 2006. – № 3–4. – С. 84–90.
10. Курин А.А. Криминалистическая регистрация: концептуальные основы единой телекоммуникационной системы: [монография] / А.А. Курин. – Волгоград: ВА МВД России, 2011. – 188 с.
11. Лук'янчиков Є.Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів: [монография] / Є.Д. Лук'янчиков. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 360 с.
12. Павлюк Н.В. Інформаційні системи як засоби забезпечення розслідування злочинів корупційної спрямованості / Н.В. Павлюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2014. – Вип. 6.1. – Т. 4. – С. 88–90.
13. Петросян В.Г. Виявлення злочинів з використанням інформаційних ресурсів правоохоронних органів / В.Г. Петросян // Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. – 2011. – №3. – С. 49–59.
14. Пілюков Ю.О. Використання інформаційних систем як один із шляхів підвищення ефективності роботи підрозділів експертної служби в частині техніко-криміналістичного забезпечення розкриття злочинів та організації аналітичної роботи / Ю.О. Пілюков // Актуальні питання судово-експертного та техніко-криміналістичного забезпечення розкриття і розслідування злочинів: зб. мат. міжнарод. наук.-практ. конф. ; упоряд. [А.В. Іщенко, С.С. Барташук, Р.М. Дерій, Н.С. Житник] ; під заг. ред. І.П. Красюка, В.С. Печнікова. – К.: Еліт Принт, 2010. – С. 47–51.
15. Усманов Р.А. Информационные основы предварительного расследования: [монография] / Р.А. Усманов ; под ред. д. ю. н. А.А. Белякова. – М.: Издательство «Юрлитинформ», 2006. – 208 с.
16. Федоренко В.А. Выделение индивидуальных признаков на цифровых изображениях следов бойков / В.А. Федоренко, М.В. Корнилов // Известия Саратовского университета. Серия «Экономика. Управление. Право». – Ч. 2. – Вып. 1. – С. 181–186.
17. Хахановський В.Г. Інтегрований банк даних: формування термінології та проблеми впровадження у правоохоронну діяльність / В.Г. Хахановський // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2012. – № 1(27). – С. 307–311.
18. Шепитько В.Ю. Кодирование и обработка изображений в криминалистических информационных системах / [В.Ю. Шепитько, В.Г. Иванов, Ю.В. Ломоносов] // Спеціальна техніка у правоохоронній діяльності: мат. міжнарод. наук.-практ. конф. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – Ч. 1. – С. 209–218.
19. Шинкаренко І.Р. Обліки в оперативно-службовій діяльності органів внутрішніх справ: навч.-практ. посіб. / І.Р. Шинкаренко, О.М. Барановська ; за заг. ред. д. ю. н., доц. В.В. Конопльова. – Сімферополь, 2007. – 328 с.
20. Яковец Е.Н. Основы информационно-аналитического обеспечения оперативно-розыскной деятельности: [учеб. пособ.] / Е.Н. Яковец. – М.: МосУ МВД России, издательство «Щит-М», 2009. – 464 с.